

Mottagare

Tekniska nämnden

VA-taxa höjning per 1 oktober 2026

Förslag till beslut

1. Tekniska nämnden beslutar att föreslå regionfullmäktige att VA-taxans brukningsavgifter höjs med 15 procent.
2. Höjningen ska gälla från 1 oktober 2026.

Sammanfattning

Taxan för Region Gotlands allmänna vatten- och avloppsanläggning är uppdelad i anläggnings- och brukningsavgifter. Anläggningsavgiften ska täcka kostnaden för att ansluta en fastighet till det kommunala vatten- och avloppsnätet. I övrigt finansieras VA-verksamhetens kostnader av brukningsavgiften som består av en fast och en rörlig del.

VA-taxan ska löpande anpassas för att uppnå full kostnadstäckning. VA-verksamhetens prognostiserade resultat för 2026 uppgår till -34,9 miljoner kronor enligt månadsrapport för april (TN 2026/1234). Det egna kapitalet för VA är negativt och uppgår till -29,6 miljoner kronor.

Gotland har de senaste åren drabbats av vattenutmaningar och bakom utmaningarna finns tre sammanlänkade faktorer som inte är unika för Gotland. En är brist på produktionskapacitet i en åldrande infrastruktur som förnyas för långsamt. En annan är vikande vattentillgång när klimatförändringar krymper grundvattenmagasinen och lägg därtill försämrad råvattenkvalitet när ökad avrinning för med sig organiskt material, bakterier och parasiter in i vattentäkterna. Enligt branschorganisationen Svenskt Vatten underinvesteras det i Sveriges VA-infrastruktur med 10 miljarder kronor per år – och på Gotland syns det i dagsläget tydligare än på andra platser.

Förvaltningen tar situationen på största allvar och arbetar aktivt på kort, medellång och lång sikt. På kort sikt stabiliseras systemen med trycksänkningar, vattentillförsel från andra delar av ön, extern expertis och ett planerat tillfälligt vattenverk. På medellång sikt pågår löpande reinvesteringar såsom exempelvis uppgradering av reservoarer, förbättrat barriärskydd och förstärkt UV-rening. På lång sikt utreds nya och mer robusta vattenkällor såsom exempelvis dammar, nya täkter och möjliga avsaltninglösningar.

Dessa utmaningar påverkar i hög grad verksamhetens kostnader. Samtidigt har kostnader för material och förbrukningsartiklar ökat påtagligt de senaste åren.

De tillfälliga vattenverk som hyrs in tills permanenta lösningar är på plats är kostsamma. Under första kvartalet 2026 så har debiterad mängd vatten minskat med 16,9 procent jämfört med samma period förra året. En förklaring till minskningen är de kvalitetsproblem som Visby med omnejd drabbades av i december 2025 och januari 2026. En effekt av detta syns i minskade intäkter men är också ett gott tecken på att kampanjer och information rörande sparsamhet med vatten fungerar.

För att uppnå ekonomisk balans är höjning av taxan en åtgärd. Därutöver krävs ytterligare åtgärder såsom exempelvis genomlysning av VA-verksamhetens kostnader och debitering inom Region Gotland. Att höja taxan för att på kort sikt nå full kostnadstäckning bedöms inte vara möjligt då effekten för VA-abonnenterna skulle bli alltför stor. Då någon större tillströmning av nya abonnenter och därmed ökade intäkter i form av anläggningsavgifter inte förväntas har fokus varit på brukningsavgifterna. Höjning av anläggningsavgiften föreslås göras med årlig indexuppräknings och beslutas av tekniska nämnden under hösten 2026 och gäller från 1 januari 2027.

Efter prognostisering av 2026 års resultat (-34,9 miljoner kronor) har simulering gjorts för att exemplifiera hur olika alternativ för höjning av brukningsavgifterna påverkar VA-verksamhetens resultat. Alternativen nedan visar årliga resultat och effekten på balanserat eget kapital med höjning av brukningsavgiften enligt tre scenarier.

- Höjning med 10% under perioden 2027-2031 innebär:
 - årliga plusresultat från 2029
 - balanserat eget kapital 2034
- Höjning med 15% per år under perioden 2027-2031 innebär:
 - årliga plusresultat från 2027
 - balanserat eget kapital 2032
- Höjning med 15% till 2027 och sen 10% för perioden 2028-2031 innebär:
 - resultat 2027 = 0 kr
 - årliga plusresultat från 2028
 - balanserat eget kapital 2033

Utanför denna tänkta justering av taxan finns ett stort och långsiktigt projekt, renovering av Visby innerstads ledningsnät samt de drift- och kapitalkostnader som exploateringen av Visborgsområdet beräknas medföra.

Bedömning

Teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen bedömer att en höjning av VA-taxans brukningsavgifter, för såväl fast som rörlig del, bör göras med 15 procent från 1 oktober 2026. Eventuella beslut om ytterligare höjningar enligt genomförda simuleringar av VA-taxan bör beredas och fattas beslut om löpande under de kommande åren.

Barn- och genusperspektiv – behov av dricksvatten är likvärdigt för alla boende och besökare på Gotland.

Landsbygdsperspektiv – förslaget rör alla anslutna VA-abonnenter på hela Gotland och behövs för fortsatt utbyggnad av kommunalt VA på Gotland.

Ekonomisk konsekvensanalys – höjning av bruksavgiften beräknas innebära ökade intäkter under 2026 med 10 miljoner kronor och på helårsbasis 38 miljoner kronor.

Höjning av VA-taxan innebär konsekvenser för regionens egna verksamheter då fastighetsförvaltningsavdelningen får en ökning av VA-kostnader med ca 2,6 miljoner kronor på årsbasis.

Miljö- och klimatperspektiv – påverkas inte.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen daterad 2026-06-01
Förslag till reviderad VA-taxa
Förslag till reviderad taxa för hämtning av tillfälligt vatten

Teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen

Lise Langseth
Teknik- och samhällsbyggnadsdirektör

Ylva Svangren
Ekonomichef

Skickas till

Regionstyrelsen